

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola
Városi és Környezetpolitikai Tanulmányok Doktori Program

Porhajas Gábor László

**A települések közötti együttműködés kihívásai
a helyi kormányzás szempontjából a
győri várostérség példáján keresztül**

TÉZISFÜZET

Témavezetők:

Kocsis János Balázs PhD, Salamin Géza PhD

Budapest, 2026

Tartalom

I. Kutatási előzmények és a téma indoklása

II. A felhasznált módszerek

III. Az értekezés tudományos eredményei

IV. Főbb hivatkozások

V. Megjelent publikáció

I. Kutatási előzmények és a téma indoklása

Napjaink területi fejlődésének egyik meghatározó folyamata a várostérségek kialakulása és a települések közötti funkcionális kapcsolatok erősödése. A városi tér egyre kevésbé írható le kizárólag a közigazgatási határok alapján: a munkaerőpiaci, közlekedési, gazdasági, oktatási, egészségügyi és kulturális kapcsolatok olyan térbeli rendszereket hoznak létre, amelyek rendszeresen túlnyúlnak az egyes települések határain. A várostérségek ezért nem egyszerűen egymás mellett fekvő települések együttesei, hanem a mindennapi mobilitás, a szolgáltatások igénybevétele, a gazdasági kapcsolatok és a társadalmi interakciók révén összekapcsolódó funkcionális terek. A kutatás elméleti kiindulópontját az a felismerés adja, hogy e funkcionális terek és a hagyományos, közigazgatási határokhoz kötött önkormányzati intézményrendszer területi logikája egyre kevésbé esik egybe.

A probléma különösen fontos a helyi kormányzás szempontjából. A klasszikus helyi önkormányzati modell a helyi autonómiára, a települési közügyek intézésére és a demokratikus részvételre épül, miközben a kortárs governance-szemlélet arra hívja fel a figyelmet, hogy a közpolitikai problémák jelentős része több szereplő, több kormányzási szint és több település együttműködését igényli. Rhodes (1996), Pierre és Peters (2000), Stoker (1998), valamint Hooghe és Marks (2003) munkái alapján a kormányzás egyre inkább hálózatos, többszintű és partnerségi jellegű. A helyi önkormányzat így nem kizárólag saját közigazgatási területén működő közhatalmi szervezetként értelmezhető, hanem olyan szereplőként is, amelynek koordinálnia kell más önkormányzatokkal, állami intézményekkel, gazdasági és civil szereplőkkel.

A várostérségi kormányzás kérdését tovább erősíti a 'puha terek' (soft spaces) szakirodalma. Allmendinger és Haughton (2009), Haughton és szerzőtársai (2010), Purkarthofer (2021), valamint Salamin és Péti (2019, 2023) arra mutatnak rá, hogy a területi folyamatok jelentős része olyan funkcionális, rugalmas határú terekben zajlik, amelyek nem illeszkednek a formális közigazgatási beosztáshoz. Ezek a térségek nem váltják ki a formális intézményeket, de olyan együttműködési szinteket hoznak létre, amelyek nélkül a közlekedés, a területfejlesztés, a környezeti problémák vagy éppen a munkaerőpiac kezelése nem lehet eredményes. A kutatás szempontjából ebből az következik, hogy a várostérségi együttműködések vizsgálata nem korlátozható a jogilag intézményesített társulásokra: figyelembe kell venni a formális és

informális kapcsolatokat, a személyes bizalmi hálózatokat és az alkalmi, projektszerű kooperációkat is.

A magyar önkormányzati rendszer sajátosságai különösen indokolttá teszik a kérdés vizsgálatát. A rendszerváltást követő decentralizált modell széles körű helyi autonómiára épült, miközben a széttagolt településszerkezet, a jelentős kapacitáskülönbségek és az együttműködési mechanizmusok korlátai már korán működési feszültségeket okoztak. A 2010 utáni átalakulásokkal párhuzamosan több feladat és forrás került központi szintre, az önkormányzati mozgástér pedig több területen szűkült. Pálné Kovács (2008a, 2020, 2021, 2022) munkái alapján a centralizáció, a pénzügyi autonómia korlátozottsága és a középszint gyengesége közvetlenül befolyásolja a helyi szereplők együttműködési és stratégiai cselekvési képességét. A várostérségi kormányzás kérdése ezért Magyarországon egyszerre területi, intézményi, finanszírozási és politikai probléma.

A téma vizsgálatára Győr és tágabb térsége különösen alkalmas. Győr Magyarország egyik legdinamikusabb vidéki gazdasági és ipari központja, amelynek fejlődése szorosan összefügg a járműipari specializációval, a külföldi működőtőkével, az egyetem és a gazdaság kapcsolatával, valamint kedvező közlekedéshálójával. Rechnitzer (1997, 2004, 2014), Lados és Rechnitzer (1997), valamint a győri regionális tudományi műhely számos kutatása részletesen feltárta a város és térsége gazdasági, területi és intézményi átalakulását. A győri agglomeráció szuburbanizációs folyamatait Hardi (2002), a városhálózati és ingázási kapcsolatok alakulását több későbbi kutatás vizsgálta. A szakirodalmi előzmények ezért jelentős empirikus és elméleti bázist biztosítanak, ugyanakkor a helyi kormányzás és az önkormányzati szereplők percepcióinak összehangolt vizsgálata továbbra is indokolt.

Győr helyzete azért is sajátos, mert várostérségi kapcsolatrendszere nem áll meg az államhatárnál. A magyar-szlovák határ, Rajka és a Csallóköz közelsége, továbbá a Pozsony irányába fennálló munkaerőpiaci és mobilitási kapcsolatok szükségessé teszik a határon átnyúló dimenzió bevonását. A határmenti kapcsolatokat Rechnitzer (1997), Hardi (2001), Hardi és Lampl (2008), Hardi és Nárai (2001), valamint Hardi és szerzőtársai (2021) több szempontból vizsgálták. A disszertáció ezekre az előzményekre támaszkodva azt elemzi, hogy a határokon átnyúló funkcionális kapcsolatok milyen új igényeket támasztanak a helyi kormányzással szemben, illetve milyen együttműködési mechanizmusok jöttek létre vagy maradtak el.

A tágabb közép-európai térszerkezeti kontextusban Bécs és Pozsony közelsége is fontos. A disszertáció ugyanakkor nem a bécsi metropolisztérség teljes empirikus vizsgálatára vállalkozik. Bécs és Pozsony elsősorban olyan külső gravitációs és térszerkezeti kontextust jelentenek, amelyhez képest Győr és környezete helyzete értelmezhető. Ez a megkülönböztetés azért lényeges, mert a saját empirikus adatfelvétel elsősorban Győrre, a környező magyarországi településekre, Rajkára és a Csallóköz kiválasztott önkormányzataira terjed ki. A kutatás tudományos hozzájárulása ezért nem Bécs metropolisztérségi helyzetének újramérése, hanem annak feltárása, hogy egy dinamikusan fejlődő, határközeli magyar regionális központ önkormányzatai hogyan érzékelik és kezelik a funkcionális tér átalakulásából fakadó kihívásokat.

A kutatási probléma központi eleme tehát a funkcionális várostérség és az intézményi-közigazgatási tér közötti diszharmónia. A lakóhely, a munkahely, a közszolgáltatások és a napi mobilitás tere egyre kevésbé azonos a települési önkormányzat illetékességi területével. Mindez olyan szakpolitikai területeken válik különösen láthatóvá, mint a közösségi közlekedés, az alapellátás, az oktatás, a közművek, a területfejlesztés vagy a környezetvédelem. Ha ezek a problémák várostérségi léptékűek, de a döntési és finanszírozási kompetenciák települési vagy központi szinten maradnak, koordinációs hiány jöhet létre.

A disszertáció fő célja ennek megfelelően annak feltárása, hogy a győri várostérség átalakulása milyen kihívásokat jelent a helyi önkormányzatok számára; Győr városa milyen mértékben képes térségi központként koordináló szerepet betölteni; valamint milyen akadályok gátolják a várostérségi folyamatokat kezelni képes területi kormányzás kialakulását. A vizsgálat e kérdéseket nem pusztán intézményi oldalról közelíti meg, hanem a településvezetők és szakmai szereplők tapasztalatain, a formális és informális együttműködési mechanizmusokon, továbbá a gazdasági-társadalmi térfolyamatok kontextusán keresztül.

A kutatás újdonságát így három elem összekapcsolása adja. Egyrészt a helyi önkormányzás és helyi kormányzás elméleti megközelítéseit a funkcionális várostérség problémájával kapcsolja össze. Másrészt a győri várostérséget nem kizárólag gazdasági vagy ingázási rendszerként, hanem önkormányzati cselekvési térként is értelmezi. Harmadrészt a határon átnyúló dimenziót nem különálló külkapcsolati kérdésként, hanem a helyi kormányzás mindennapi kihívásainak részeként vizsgálja. Ez lehetőséget teremt arra, hogy a győri eset

alapján általánosabb következtetések is megfogalmazhatók legyenek a magyarországi várostárségi kormányzás korlátairól és lehetőségeiről.

II. A felhasznált módszerek

A kutatás interpretatív társadalomtudományi paradigmára épül, és alapvetően kvalitatív megközelítést alkalmaz. A választott módszertani keretet a kutatási kérdések jellege indokolja: a vizsgálat nem egyszerűen azt kívánja mérni, hogy egy adott jelenség milyen gyakran fordul elő, hanem azt is, hogy a helyi szereplők miként értelmezik a várostérségi átalakulást, milyen problémákat érzékelnek, milyen cselekvési lehetőségeket látnak, és milyen intézményi, politikai vagy finanszírozási korlátokat tapasztalnak. A kvalitatív megközelítés lehetővé teszi a cselekvői értelmezések, a helyi kontextus és a formális szabályok mellett működő informális mechanizmusok feltárását.

A disszertáció abduktív kutatási logikát követ. Az abdukció nem pusztán előre megfogalmazott hipotézisek mechanikus ellenőrzését jelenti, hanem a szakirodalmi keretek és az empirikus tapasztalatok közötti iteratív párbeszédet. A kutatás során ezért a terepi tapasztalatok és az interjúkban megjelenő új szempontok folyamatosan visszahatottak az elméleti értelmezésre és a kutatási kérdések pontosítására. Timmermans és Tavory (2012) megközelítéséhez illeszkedve a deduktív és induktív elemek együttesen jelentek meg: a helyi kormányzás, a várostérségi koordináció és a határmentiség szakirodalmából származó fogalmak mellett az empirikus anyagból kibontakozó új mintázatok is bekerültek az elemzésbe.

A vizsgálati terület lehatárolása funkcionális és kutatási szempontok együttes figyelembevételével történt. A kutatás középpontjában Győr áll, mint a térség gazdasági, munkaerőpiaci és szolgáltatási központja. A magyarországi mintába eltérő helyzetű települések kerültek: a közlekedési és gazdasági hálózatokhoz erősebben kapcsolódó települések, periférikusabb vagy rurális jellegű községek, továbbá eltérő pénzügyi mozgástérrel rendelkező önkormányzatok. A kiválasztás célja nem reprezentatív statisztikai minta kialakítása volt, hanem a különböző önkormányzati helyzetek, cselekvési kapacitások és várostérségi tapasztalatok összehasonlíthatóságának biztosítása.

A kutatásban Rajka különös jelentőséget kapott. A település a Pozsony-Győr tengelyen a határon átnyúló lakóhelyi mobilitás egyik leglátványosabb magyarországi példája, ezért a disszertáció 'térségi laboratóriumként' kezeli. Rajka bevonása lehetővé tette annak közvetlen vizsgálatát, hogyan válik el egymástól a közigazgatási hovatartozás, a lakosság mindennapi mobilitása, a szolgáltatások használata és a társadalmi kapcsolatok földrajza.

A szlovákiai minta kialakítása eltérő logikát követett. A Csallóköz esetében az alacsonyabb kezdeti válaszadási hajlandóság miatt a szakértői mintavétel hólabda-módszerrel egészült ki. A bevont településeket ezért nem a földrajzi teljesség, hanem a Győrhöz való funkcionális kapcsolódás, az információgazdag szereplők elérhetősége és az interjúalanyok ajánlásai alapján választotta ki a kutatás. A határon túli interjúk bevonását az indokolta, hogy Győr várostérségi kapcsolatrendszere több területen az államhatáron túlra nyúlik, így a térség működése kizárólag magyarországi szereplők megkérdezésével nem lett volna megfelelően értelmezhető.

Az elsődleges adatgyűjtési módszert a félig strukturált interjúk jelentették. A kutatás 2020 és 2026 között 38 különböző személlyel készített interjút, egyes szereplőkkel több alkalommal is. Az interjúalanyok között helyi és országos politikai döntéshozók, polgármesterek, alpolgármesterek, képviselő-testületi tagok, önkormányzati szakmai vezetők, jegyzők, főépítészek, szlovákiai főellenőrök, szakértők, valamint egyes településeken civil és lokálpatrióta szereplők szerepeltek. 2026-ban Pannonhalmán fókuszcsoportos interjú is készült egy alközpont működésének mélyebb megértése érdekében.

Az interjúalanyok kiválasztását az indokolta, hogy a kutatási kérdések egyszerre érintik az önkormányzati döntéshozatalt, a helyi közigazgatási működést, a térségi együttműködést és a társadalmi-gazdasági folyamatok helyi értelmezését. A politikai vezetők a stratégiai döntésekről, érdekérvényesítésről és településközi kapcsolatokról rendelkeznek közvetlen tapasztalattal; a szakmai vezetők a közszolgáltatások, fejlesztések és intézményi működés részleteit ismerik; a szakértők és civil szereplők pedig külső vagy közösségi nézőponttal egészítik ki az önkormányzati narratívákat. Ez a szereplői sokszínűség lehetővé tette ugyanazon jelenségek több pozícióból történő vizsgálatát.

A kutatás az interjúkat dokumentumelemzéssel és statisztikai adatok felhasználásával egészítette ki. A dokumentumelemzés körébe helyi és térségi fejlesztési stratégiák, önkormányzati dokumentumok, területfejlesztési anyagok és releváns szakpolitikai dokumentumok tartoztak. A kvantitatív adatok nem önálló kvantitatív kutatásként jelentek meg, hanem a kvalitatív eredmények kontextualizálását szolgálták. Kiemelt szerepet kaptak a népességi, ingázási, foglalkoztatási, területhasználati és közlekedési adatok. A 2011 és 2022 közötti ingázási változások elemzése különösen fontos háttérinformációt adott a várostérségi kapcsolatok dinamikájának értelmezéséhez.

A kutatást közvetlen terepi megfigyelések is kiegészítették. A terepbejárások során a településszerkezet, a szuburbanizáció térbeli megjelenése, a közlekedési kapcsolatok, valamint a határon átnyúló mobilitás közvetlenül megfigyelhető jelenségei kerültek a vizsgálat fókuszába. A terepi tapasztalatok nem önálló bizonyítékként, hanem az interjúk értelmezését segítő kontextuális forrásként szolgáltak.

Az interjúk elemzése több lépcsőben történt. Az első szakaszt a teljes interjúanyag ismételt átolvasása jelentette, ezt követte a kutatási kérdések szempontjából releváns részek kódolása. A kódolás deduktív és induktív módon egyszerre zajlott: egyrészt előre meghatározott elméleti kategóriák - például várostérségi átalakulás, mobilitás, együttműködés, intézményi akadályok - mentén, másrészt az interjúkban ismétlődő új témák alapján. Az elemzési kategóriák között szerepelt a mobilitás, a munkaerőpiac, a közlekedési kapcsolatok, a formális és informális önkormányzati együttműködés, a bizalom, valamint az intézményi, politikai és finanszírozási korlátok.

Az elemzés során a kutatás nem a válaszok pusztá gyakoriságát tekintette meghatározónak, hanem a narratívák tartalmát, egymáshoz való viszonyát és ismétlődő mintázatait. Külön elemzési csoportot alkottak a politikai döntéshozók, az önkormányzati szakmai vezetők, a külső szakértők és a civil szereplők. A magvárosi, kisebb települési és határon túli nézőpontok elkülönített vizsgálata lehetővé tette annak azonosítását is, hogy mely kérdésekben van konszenzus, és hol jelennek meg eltérő érdekek vagy intézményi konfliktusok.

A megbízhatóság növelését adatforrások közötti háromszögelés szolgálta. Az egyes állításokat a kutatás több interjúalany, több településtípus és eltérő intézményi pozíció narratíváival vetette össze; ahol lehetséges volt, statisztikai adatokkal, dokumentumokkal és terepi tapasztalatokkal egészítette ki. A módszertani korlátok ugyanakkor egyértelműek: a minta célzott és nem reprezentatív, nem fedi le a térség valamennyi települését, a kvalitatív eredmények pedig jelentős mértékben a résztvevők értelmezéseire épülnek. Ebből következően a kutatás célja nem statisztikai általánosítás, hanem analitikus következtetések megfogalmazása és a várostérségi kormányzás működési mechanizmusainak mélyebb megértése.

III. Az értekezés tudományos eredményei

A kutatás eredményei alapján nyolc, egymással összefüggő tézis fogalmazható meg. Ezek a győri várostérség vizsgálatából kiindulva túlmutatnak a konkrét esettanulmányon, és hozzájárulhatnak a határ menti metropolizáció, a funkcionális integráció és a helyi kormányzás kapcsolatának értelmezéséhez. A tézisek a disszertáció empirikus anyagára, mindenekelőtt a kvalitatív interjúkra, azok tematikus elemzésére, valamint az ezeket kiegészítő dokumentumokra és statisztikai adatokra épülnek.

1. tézis – A funkcionális integráció, a metropolizáció és az intézményi integráció nem párhuzamos folyamatok.

A győri eset azt mutatja, hogy a munkaerőpiaci, gazdasági és lakossági kapcsolatok jelentős mértékben átléphetik a közigazgatási és államhatárokat anélkül, hogy ezzel párhuzamosan kialakulna az ezeket kezelni képes térségi kormányzási rendszer. A metropolizáció tehát intézményi integráció nélkül is előrehaladhat; ebben az esetben azonban a helyi önkormányzatok jellemzően utólagos és reaktív alkalmazkodásra kényszerülnek.

A tézis tudományos jelentősége, hogy a funkcionális integráció és a governance-integráció eltérő ütemét a helyi kormányzás léptékproblémájaként értelmezi. A mindennapi térhasználat és a gazdasági-társadalmi kapcsolatok gyorsabban szerveződhetnek várostérségi léptékben, mint ahogyan az önkormányzati és más közigazgatási intézmények ehhez alkalmazkodni képesek.

2. tézis – A határ menti metropolizáció nem vezet szükségszerűen kiegyensúlyozott policentrikus térszerkezet kialakulásához.

A győri várostérség példája arra mutat rá, hogy a nagyobb metropoliszközpontokhoz történő kapcsolódás térben és funkcionálisan szelektív lehet. Egy közepes méretű regionális központ úgy is részévé válhat egy tágabb metropolisztérségi kapcsolatrendszernek, hogy közben nem válik önálló metropoliszközponttá. Győr esetében a metropolizáció ezért elsősorban a Bécs és Pozsony által formált tágabb térhez való differenciált kapcsolódásként értelmezhető.

Egy ilyen helyzetű regionális központ fejlődése szempontjából kettős integráció válik szükségessé: egyszerre kell erősítenie saját funkcionális várostérségével fennálló kapcsolatait, és hálózati csomópontként kapcsolódnia a tágabb, Bécs és Pozsony által formált nemzetközi

metropolisztárségi kapcsolatrendszerhez. Amennyiben e két irány közül valamelyik tartósan gyenge marad, a nagyobb metropoliszközpontok közelségének előnyei területileg és társadalmilag is egyenlőtlenül érvényesülhetnek.

3. tézis – A határ menti térségekben az államhatár funkcionális és intézményi szerepe eltérően változhat.

A győri várostérség vizsgálata azt mutatja, hogy a határ átjárhatóságának növekedése és a határon átnyúló lakossági, munkaerőpiaci és gazdasági kapcsolatok erősödése nem jelenti automatikusan az államhatár közigazgatási elválasztó szerepének és jelentőségének csökkenését. Miközben a mindennapi térhasználatban és a gazdasági kapcsolatokban a határ elválasztó szerepe jelentősen mérséklődhet, az eltérő közigazgatási, finanszírozási, közszolgáltatási és területfejlesztési rendszerek miatt intézményi értelemben továbbra is erős választóvonalként működhet.

A határ menti funkcionális integráció ezért aszimmetrikus folyamatként értelmezhető, amelyben a társadalmi és gazdasági tér integrációja gyorsabb lehet, mint a kormányzási és intézményi tér közeledése. A nyitottabb államhatár így önmagában nem hoz létre közös kormányzási teret.

4. tézis – A funkcionális és az intézményi tér közötti eltérés a várostérségi kormányzás egyik alapvető problémája.

Miközben az ingázás, a gazdasági kapcsolatok, a lakóhelyi mobilitás és egyes közszolgáltatási igények egyre kevésbé követik a települési és államhatárokat, a döntési, finanszírozási és feladatellátási struktúrák továbbra is alapvetően ezekhez kötődnek. Ez az ellentmondás különösen erősen jelentkezik az alapvetően centralizált magyar közigazgatási rendszerben, ahol a helyi szereplők korlátozott pénzügyi és intézményi autonómiája tovább szűkíti a horizontális együttműködések lehetőségét.

A disszertáció ezzel a funkcionális tér és a formális kormányzási tér eltérését nem pusztán közigazgatási fragmentációként, hanem a területi folyamatok és a döntési kompetenciák közötti léptékproblémaként értelmezi. Ez különösen a közlekedés, a területfejlesztés és egyes közszolgáltatások esetében teszi szükségessé a települési határokon túlnyúló koordinációt.

5. tézis – A formális várostárségi intézményrendszer hiányában az informális kapcsolati tőke részben kormányzási erőforrássá válik, de nem képes helyettesíteni az intézményi koordinációt.

A személyes bizalom, a polgármesterek kapcsolatrendszere és az informális együttműködések elősegíthetik a közös projektek létrejöttét, a források megszerzését és akár a határon átnyúló kapcsolatok kialakítását is. A formális intézményi együttműködés hiányában ezért felértékelődnek a „soft” együttműködési eszközök, az informális hálózatok, valamint a civil, gazdasági, felsőoktatási és egyéb térségi szereplők közötti partnerségek.

Ezek a kapcsolatok ugyanakkor gyakran személy- és projektfüggők, ezért önmagukban nem képesek tartósan helyettesíteni a hosszú távú, több ágazatot érintő várostárségi koordináció intézményi és finanszírozási kereteit. Az informális kapcsolati tőke így a helyi governance tényleges erőforrása, de tartóssága az intézményesülés lehetőségeitől is függ.

6. tézis – A várostárségi együttműködések korlátai nem vezethetők vissza kizárólag a helyi szereplők együttműködési hajlandóságára, hanem jelentős részben strukturális és szabályozási adottságokból fakadnak.

A kutatás alapján a településvezetők jelentős része felismeri, hogy a dinamikusan átalakuló várostárségek és a metropolizáció által létrejövő új problémák egy része csak a települések közötti együttműködés erősítésével kezelhető. Gyakorlati tapasztalataik ugyanakkor azt mutatják, hogy az együttműködési szándék önmagában nem elegendő: a jelenlegi szabályozási, finanszírozási és feladatellátási környezet csak korlátozott lehetőséget biztosít tartós, stratégiai jellegű településközi együttműködések kialakítására.

Az önkéntes és projektalapú együttműködések alkalmasak lehetnek egyes közös problémák kezelésére és a szereplők közötti bizalom erősítésére, a több települést érintő strukturális problémák – különösen a közlekedés, a területfejlesztés vagy egyes közszolgáltatások – hosszú távú kezeléséhez azonban stabilabb koordinációs, finanszírozási és intézményi feltételek szükségesek. A várostárségi együttműködések megerősítése ezért nem kizárólag helyi, hanem többszintű kormányzási kérdés, amely az állami szabályozási és finanszírozási környezet alkalmazkodását is igényli.

7. tézis - A várostérségi együttműködések korlátai nem elsősorban az együttműködési szándék hiányából, hanem strukturális intézményi és finanszírozási korlátokból fakadnak.

A kutatás egyik legerősebb általánosítható eredménye, hogy a településvezetők jelentős része felismeri a térségi együttműködés szükségességét, mégsem látja reálisnak a tartós, erős várostérségi koordináció kialakítását a jelenlegi szabályozási és finanszírozási környezetben. A probléma tehát nem egyszerűen attitűd- vagy bizalomhiányként írható le.

Az empirikus anyag két fő akadálytípust rajzol ki. Az egyik strukturális-intézményi: a magyar közigazgatási rendszer centralizált jellege, a várostérségi koordinációt támogató stabil jogi keretek hiánya, a feladat- és forrásrendszer feszültségei, valamint az önkormányzati kapacitáskülönbségek. A másik politikai-kulturális: a pártpolitikai törésvonalak, a települési érdekek eltérései, a személyes kapcsolatoktól való függés és a várostérségi szemlélet korlátozott intézményesülése.

E két akadálytípus egymást erősíti. Ha nincs stabil jogi, finanszírozási és szervezeti keret, az együttműködés könnyebben válik személy- és projektfüggővé; ha pedig nincs tartós bizalom és közös térségi szemlélet, a formális intézmények is nehezen működnek. A győri eset ezért azt mutatja, hogy a sikeres várostérségi governance egyszerre igényel intézményi reformot és együttműködési kultúrát.

8. tézis - Győr funkcionális központi szerepe erősebb, mint az önkormányzat várostérségi koordináló szerepe.

A statisztikai és kvalitatív eredmények szerint Győr a térség meghatározó gazdasági, foglalkoztatási és szolgáltatási központja. Ingázási vonzáskörzete széles, a környező települések lakossága több közszolgáltatás és gazdasági funkció tekintetében a városhoz kötődik. A funkcionális központi szerep tehát egyértelmű.

Ezzel szemben az önkormányzati koordináció területén nem alakult ki hasonlóan erős magvárosi vezető szerep. A kutatás alapján a környező településekkel való együttműködések többnyire eseti vagy ágazati jellegűek, és nem rendeződnek egységes várostérségi kormányzási keretbe. Ez a különbség fontos: a 'város mint funkcionális központ' és a 'városi önkormányzat mint térségi koordinátor' nem azonos fogalom.

A disszertáció hozzájárulása itt éppen e két szerep szétválasztása. Győr a mindennapi gazdasági és társadalmi folyamatok révén szervezi saját vonzáskörzetét, de ebből nem következik automatikusan, hogy a magvárosi önkormányzat tudatosan és intézményesen is megszervezi a térségi együttműködést. A funkcionális integráció és a governance-integráció ezért eltérő ütemben fejlődhet.

A nyolc tézis közös üzenete, hogy a várostérségi fejlődés és a metropolizáció nem jár automatikusan együtt az intézményi integrációval. A győri várostérségben a funkcionális kapcsolatok, a mobilitás és a gazdasági-társadalmi integráció gyorsabban alakultak át, mint az ezek kezelésére alkalmas térségi kormányzási mechanizmusok.

A határ menti helyzet ezt a léptékproblémát tovább erősíti. Az államhatár funkcionális elválasztó szerepe mérséklődhet, miközben intézményi jelentősége fennmarad; ezzel párhuzamosan a Bécshez és Pozsonyhoz való kapcsolódás szelektív és területileg egyenlőtlen lehet. A győri eset ezért arra is rámutat, hogy a metropolizáció nem azonos a kiegyensúlyozott policentrikus fejlődéssel.

A helyi kormányzás szempontjából mindebből az következik, hogy a funkcionális és az intézményi tér közötti eltérés kezeléséhez egyszerre van szükség rugalmas, informális együttműködésekre és stabilabb intézményi, finanszírozási keretekre. Az együttműködések korlátai nem magyarázhatók pusztán a helyi szereplők attitűdjeivel: azok jelentős részben a többszintű kormányzási rendszer strukturális adottságaiból fakadnak.

IV. Főbb hivatkozások

Allmendinger, P., & Haughton, G. (2009). Soft spaces, fuzzy boundaries, and metagovernance: The new spatial planning in the Thames Gateway. *Environment and Planning A*, 41(3), 617-633. <https://doi.org/10.1068/a40208>

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell.
- Hall, P., & Pain, K. (2006). *The Polycentric Metropolis: Learning from Mega-City Regions in Europe*. London: Routledge.
- Hardi, T. (2001). Az egységes határrégiók kialakulásának feltételei - lehetséges határrégiók a Kárpát-medencében [Doktori disszertáció]. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Hardi, T. (2002). Szuburbanizációs jelenségek Győr környékén. *Tér és Társadalom*, 16(3), 57-83. <https://doi.org/10.17649/TET.16.3.1980>
- Hardi, T., & Lampl, Zs. (2008). Határon átnyúló ingázás a szlovák-magyar határtérségben. *Tér és Társadalom*, 22(3), 109-126. <https://doi.org/10.17649/TET.22.3.1188>
- Hardi, T., & Lieszkovszky, J. P. (2019). Az államhatár és a közforgalmú közlekedés kapcsolata a vidéki térségekben. *A Falu*, 34(1), 23-32.
- Hardi, T., & Nárai, M. (2001). A határ menti területek jellegzetességeinek átalakulása a 20. század végi Nyugat-Magyarországon. *Tér és Társadalom*, 15(2), 107-129. <https://doi.org/10.17649/TET.15.2.805>
- Hardi, T., Kupi, M., Ocskay, G., & Szemerédi, E. (2021). Examining cross-border cultural tourism as an indicator of territorial integration across the Slovak-Hungarian border. *Sustainability*, 13(13), 7225. <https://doi.org/10.3390/su13137225>
- Haughton, G., Allmendinger, P., Counsell, D., & Vigar, G. (2010). *The New Spatial Planning: Territorial Management with Soft Spaces and Fuzzy Boundaries*. London: Routledge.
- Hooghe, L., & Marks, G. (2003). Unraveling the central state, but how? *American Political Science Review*, 97(2), 233-243. <https://doi.org/10.1017/S0003055403000649>
- Kvale, S. (2005). *Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatási interjúba*. Budapest: József Eötvös Műhely Kiadó.
- Lados, M., & Rechnitzer, J. (1997). Az Északnyugat-Dunántúl területfejlesztési stratégiája (tervezet). *Tér és Társadalom*, 11(1), 219-269. <https://doi.org/10.17649/TET.11.1.412>
- Le Galès, P. (2002). *European Cities: Social Conflicts and Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (4th ed.). San Francisco: John Wiley & Sons.
- Mouton, J., & Marais, J. C. (1990). *Methodology of the Social Sciences: Basic Concepts*. Pretoria: Human Sciences Research Council.
- Pálné Kovács, I. (2008a). *Helyi kormányzás Magyarországon*. Budapest-Pécs: Dialóg Campus Kiadó.

- Pálné Kovács, I. (2020). Az önkormányzás álma és valósága Magyarországon: 1990-2020. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 30(236), 3-12.
- Pálné Kovács, I. (2021). A centralizáció és a perifériák fejlődési esélyei. *Tér és Társadalom*, 35(4), 215-240. <https://doi.org/10.17649/TET.35.4.3372>
- Pálné Kovács, I. (2022). Területfejlesztés és közigazgatás: A területfejlesztési törvény és a közigazgatás változásai 1996-2021. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 32(különszám), 3-10.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (4th ed.). SAGE.
- Perkmann, M. (2003). Cross-border regions in Europe: Significance and drivers of regional cross-border cooperation. *European Urban and Regional Studies*, 10(2), 153-171. <https://doi.org/10.1177/0969776403010002004>
- Pierre, J., & Peters, B. G. (2000). *Governance, Politics and the State*. London: Macmillan.
- Purkarthofer, E. (2021). Soft spaces as a traveling planning idea. *Journal of Planning Education and Research*, 41(4), 557-569.
- Rechnitzer, J. (1997). Eurorégió-vázlatok a magyar-osztrák-szlovák határmenti térségben. *Tér és Társadalom*, 11(2), 29-54. <https://doi.org/10.17649/TET.11.2.419>
- Rechnitzer, J. (2004). A városhálózat és a régiók formálódása. *Magyar Tudomány*, 110(9), 966-978.
- Rechnitzer, J. (2014). A győri járműipari körzetről szóló kutatási program. *Tér és Társadalom*, 28(3), 93-107. <https://doi.org/10.17649/TET.28.2.2639>
- Rhodes, R. A. W. (1996). The new governance: Governing without government. *Political Studies*, 44(4), 652-667. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb01747.x>
- Salamin, G. (2021). A tervezés változó formái az új governance korában: A területi és várostervezés 21. századi európai átalakulási trendjei. *Századvég*, 26(1), 57-92.
- Salamin, G. (2023). The mapping of forms of spatial planning: An instrument-oriented tool for the international comparison of spatial planning activities. *European Spatial Research and Policy*, 30(1), 55-78. <https://doi.org/10.18778/1231-1952.30.1.03>
- Salamin, G., & Péti, M. (2019). Tervkészítéstől a governance-ig - A térbeli tervezés európai fogalma, jelentései és lehetséges hazai kapcsolódásai. *Tér és Társadalom*, 33(3), 7-28. <https://doi.org/10.17649/TET.33.3.3175>
- Salamin, G., & Péti, M. (2023). Rugalmas földrajz vagy instabilitás? Változó terek a magyar területi tervezésben. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 33(246), 81-92. <https://doi.org/10.59809/Comitatus.2023.33-246.81>
- Stead, D., & Pálné Kovács, I. (2016). Shifts in governance and government across Europe. In P. Schmitt & L. Van Well (eds.), *Territorial Governance Across Europe: Pathways, Practices and Prospects*. London: Routledge, 13-30.

- Stoker, G. (1998). Governance as theory: Five propositions. *International Social Science Journal*, 50(155), 17-28. <https://doi.org/10.1111/1468-2451.00106>
- Teveli-Horváth, D. (2023). A főutcamenedzsment mint városrevitalizációs eszköz lehetőségei Magyarországon [PhD értekezés]. Budapesti Corvinus Egyetem.
- Timmermans, S., & Tavory, I. (2012). Theory construction in qualitative research: From grounded theory to abductive analysis. *Sociological Theory*, 30(3), 167-186. <https://doi.org/10.1177/0735275112457914>

V. Témában megjelent publikációm

- Kiss, B., & Porhajas, G. (2021). A városdiplomácia szerepe az Övezet és Út kezdeményezésben. In L. Horváth & G. Salát (eds.) *Övezet és Út*. Budapest: Typotex, pp. 131–147
- Kiss, B. Á., & Porhajas, G. L. (2024). Az önkormányzati feladatellátás kihívásai Magyarország eltérő adottságú agglomerációs térségeiben. *Tér és Társadalom*, 38(3), 95–117. <https://doi.org/10.17649/TET.38.3.3561>
- Porhajas, G. L. (2022). Regionálne rozdiely na Slovensku a v Maďarsku. In A. Marcinčin & J. Csabay (eds.) *Ročenka regionálneho rozvoja 2022*. Bratislava: Slovenská technická univerzita, Vydavateľstvo SPEKTRUM STU, pp. 53–60.
- Porhajas, G. L. (2024). Agglomerálódó térségek fejlődési sajátosságai Észak-Magyarországon. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 21(1), 45–62. <https://doi.org/10.32976/stratfuz.2024.39>